REGISTERED No. B 3434

जाहिरातींचे दर.
खालील पत्त्यावर चौकशी करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणें ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४.
(टपाल हंशिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ६ | पुणें, बुधवार, तारीख ३ जुलै, १९४० | अंक २७

१९३९

प्रगतीचें
आणखी एक वर्ष

३१ डिसेंबर १९३९ इ० अखेरचें
सव्वीसावें वार्षिक इतिवृत्त

- एकूण वार्षिक प्राप्ति — २७,९२,००० रु.हून अधिक
- एकूण जिंदगी — १,२७,८०,००० रु.हून अधिक
- एकूण चालू विमा — ४,५०,००,००० रु.हून अधिक
- एकूण परत केलेली विमा रकम — ३१,८६,००० रु.हून अधिक
- खर्चाचें प्रमाण — २४·७२%

आयुर्विमा व्यवसायावर निर्वाह करूं इच्छिणारांच्या
दृष्टीनें भक्कम आणि विश्वास पात्र कंपनी

माहितीसाठीं पत्रव्यवहार करा.

वेस्टर्न इंडिया लाइफ
इन्शुअरन्स कंपनी लिमिटेड

मुख्य कचेरी सातारा सिटी

पुणें शाखाः—१७९, बुधवार पेठ, लक्ष्मीरोड, पुणें शहर.

विविध माहिती

फोर्ड इंजनें कोणासाठी बनविणार ?

अमेरिकेखेरीज इतर कोणासाठीहि विमानाचीं इंजनें आपण बनवून देणार नाहीं, असें मि. हेन्री फोर्ड ह्यांनीं सांगितलें असल्याचें समजतें.

नवीन बिलाचा उद्देश

हिंदुस्थान आणि ग्रेटब्रिटन ह्यांचेमधील दळणवळण कांहीं काळपर्यंत जरी तुटलें, तरी अडचण भासूं नये ह्याकरितां आवश्यक ती तरतूद करणें, हा पार्लमेंटानें मान्य केलेल्या नवीन बिलाचा उद्देश आहे.

युरोपांत दुष्काळाचीं चिन्हें

युरोपांत भयंकर दुष्काळाचीं चिन्हें दिसत आहेत, असें मि. हर्बर्ट हूवर हे नुकतेच म्हणाले. एक-दोन महिन्यांचे आंत ब्रुसेल्समध्यें उपासमारीस प्रारंभ होईल, झेकोस्लोव्हाकियांतील पीक अत्यंत वाईट आलेलें आहे, गेल्या महायुद्धाचे वेळीं बेल्जमला दरमहा ७ कोटि रुपयांचा अन्नपुरवठा बाहेरून आणावा लागत होता, वगैरे माहिती त्यांनीं दिली.

कोयनेलचा पुरवठा

हिंदुस्थानांत कोयनेलचा पुरेसा पुरवठा होण्यासंबंधीं हिंदुस्थान सरकारनें व्यवस्था केली आहे.

ताग विकण्याची घाई नको

तागास आतां जरी चांगला भाव येत असला, तरी तो विकून टाकण्याची घाई करूं नका, असा सल्ला बंगाल सरकारनें आपल्या प्रांतांतील शेतकऱ्यांस दिला आहे.

७५ लाख रुपयांचा तोटा

इंडियन शुगर सिंडिकेटनें हिंदुस्थान सरकारास ७ रुपये १२ आणे मण ह्या दरानें ११ लक्ष पोतीं साखर विकण्याचें ठरविलें आहे, त्यामुळें सिंडिकेटला जोडलेल्या गिरण्यांचा एकूण सुमारें ७५ लक्ष रुपयांचा तोटा होईल. त्यांच्या उत्पादन-किंमतीपेक्षा त्यांस अर्थातच अधिक रकम मिळेल.

जी. आय. पी. रेल्वेचें वाढतें उत्पन्न

१ एप्रिल ते २० जून	रु.
१९३९	३,२०,५२,०००
१९४०	३,५९,२३,०००

" पठाण "

" पठाण " ह्या आगबोटी खेरीज दुसरी कोणतीहि आगबोट हिंदी महासागरांत बुडाली नाहीं, असें प्रसिद्ध झालें आहे.

अफूबंदी

१ मार्च, १९४१ पासून आपल्या प्रांतांतील अफूचीं सर्व दुकानें बंद करण्याचें आसाम सरकारनें ठरविलें आहे.

" परत घरीं जा "

ग्रेटब्रिटनमधील अमेरिकनांनीं तो देश सोडून जावें, असा सल्ला ग्रेटब्रिटनमधील अमेरिकन वकिलानें त्यांस दिला आहे.

१९ हजार सॉव्हरिन निर्गत करण्याचा अयशस्वी प्रयत्न

हिंदुस्थानांतून १९ हजार सॉव्हरिनची चोरून निर्गत करणाऱ्या दोघा जणांस एकूण ३ लक्ष, ३० हजार रुपये दंड करण्यांत आला आहे.

मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

३१ मार्च अखेर संपलेल्या वर्षी मुंबई पोर्ट ट्रस्टच्या हिशेबांत १९३ लक्ष रुपयांचा वाढावा उरला.

पहिल्या वर्गाचे डबे कमी होणार

पहिल्या वर्गाच्या उतारूंच्या संख्येचे मानानें त्या वर्गाचे बरेच डबे आगगाड्यांस जोडण्यांत येतात; तिसऱ्या वर्गाच्या उतारूंस मात्र दाटी होते. ही विषमता दूर करण्यासाठी पहिल्या वर्गाच्या डब्यांची संख्या कमी करून तिसऱ्या वर्गाचे डबे वाढविण्याचें बहुतेक हिंदी रेल्वे कंपन्यांनीं ठरविलें आहे. कांहीं फाट्यांवरील पहिल्या वर्गाची तरतूद अजिबात काढून टाकण्यांत आली आहे.

लष्करी आणि आरमारी खात्यांवरील खर्चांत वाढ

अमेरिकन लष्करी आणि नाविक खात्यांवर एका वर्षांत खर्चण्यासाठी तेथील कॉंग्रेसनें (विधिमंडळ) सुमारें ९ अब्ज रुपये मंजूर केले होते. त्यांत आतां ४½ अब्ज रुपयांची वाढ करण्यांत आली आहे. आणखी १ अब्ज रुपयांच्या खर्चाचे करार करण्याचा त्या खात्यांस अधिकार देण्यांत आला आहे.

नवीन ड्रेडनॉट

अमेरिकेची ४५ हजार टनांची पहिली सुपर ड्रेडनॉट 'आयोवा' हिनें मोकळ्या पाण्यांत गेल्या आठवड्यांत प्रवेश केला.

कॅनेडियन कारखान्यास ग्रेटब्रिटनची मदत

युद्धासाठी लागणारी सामुग्री पुरविण्यासाठी कॅनडामध्यें नवीन कारखाने काढण्यांत यावयाचे आहेत, त्यांचा भांडवली खर्च ग्रेटब्रिटन करणार आहे.

नुकसानभरपाईचा दावा

बॉंबे इलेक्ट्रिक सप्लाय ॲन्ड ट्रॅम्वे कंपनीची बस बेफिकीरपणें हाकण्यांत आल्यामुळें झालेल्या इजेबद्दल २५ हजार रुपये आणि धंद्याच्या झालेल्या नुकसानीबद्दल ४३,४०० रुपये मिळविण्यासाठीं मिसेस पिलू दिनशा ह्यांनीं कंपनीवर दावा लावला. उभय पक्षांत तडजोड होऊन वादीस ८ हजार रुपये मिळाले.

क्रिस्टल पॅलेसचे लोखंडी टॉवर

लंडन येथील सुप्रसिद्ध क्रिस्टल पॅलेस चार वर्षांपूर्वी जळाला, त्याचे शिल्लक असलेले लोखंडी टॉवर आतां उतरवून त्यांतील लोखंडाचा नवा उपयोग करण्यांत यावयाचा आहे.

अल्स्टर व आयर्लंड ह्यांची एकी

अल्स्टर (उत्तर आयर्लंड) आणि आयर (आयर्लंड) ह्यांनीं युद्ध चालू असे पर्यंत आपल्या संयुक्त बचावासाठी एकत्र यावें, अशी सूचना अल्स्टरतर्फे मि.डी. व्हॅलेरा ह्यांस करण्यांत आली आहे.

सिव्हिल सर्व्हिस परीक्षा

१९४१ सालापासूनच्या आय. सी. एस. च्या परीक्षांस ब्रह्मदेशांतील हिंदी अगर युरोपियन विद्यार्थ्यांस बसतां येणार नसल्याकारणानें, त्या परीक्षेच्या अभ्यासक्रमांतून ब्रह्मी भाषा आणि वाङ्मय हे विषय काढून टाकण्यांत आले आहेत.

ट्रेझरी बिलांवर १ रु. १ आ. ९ पै व्याजाचा दर

रिझर्व्ह बँकेनें गेल्या आठवड्यांत २ कोटि रुपयांचीं ट्रेझरी बिलें विकलीं, त्यांवर व्याजाचा दर द. सा. द. शे. १ रु. १ आ. ९ पै इतका पडला.

चेकसची देवघेव

मुंबई येथील बँकर्स क्लिअरिंग हौसमध्यें २१ जून अखेर संपलेल्या आठवड्यांत १६ कोटि, ५९ लक्ष रुपये किंमतीच्या १,१९,८२४ चेकसची देवघेव झाली.

जादा साठवून ठेवणें बेकायदा

स्वतःच्या अगर आपल्या धंद्याच्या जरुरीपेक्षा अधिक नाणीं बाळगणें डिफेन्स ऑफ इंडिया ॲक्टाखालील एका नवीन नियमानें बेकायदा ठरविलें आहे.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ

१ विविध माहिती ... ३१४
२ युद्धकार्यांत हिंदुस्थानची कामगिरी ... ३१५
३ खाद्य पदार्थांच्या खपासाठीं तिकिटांची योजना ३१६
४ नागपूर पायोनियर को. ऑ. सोसायटी ... ३१६
५ स्फुट विचार ... ३१७
नाणीं साठवूं नका—सासरेच्या बाजारांतील परिस्थिति—हिंदुस्थानांत लढाऊ सामानाचें उत्पादन—रशियन अस्वलानें आणखी एक सावज मारलें—वेस्टर्न इंडिया विमा कं. लि.—शुगर सिंडिकेटचें धोरण
६ वेस्टर्न इंडिया विमा कं. लि. ... ३१९
७ पैसाफंड ग्लास वर्क्स ३२१
८ ऊरगम सोन्याच्या खाणी ३२१
९ मार्केटिंग शिक्षणाचा वर्ग ३२१
१० रजिस्ट्रेशन खात्याचा अहवाल ... ३२१
११ निवडक बाजारभाव ३२२

अर्थ

बुधवार, ता. ३ जुलै, १९४०

युद्धकार्यांत हिंदुस्थानची कामगिरी

सरकारी वटहुकुमाचा हेतु

युद्धपरिस्थिति इतकी आणीबाणीची झाली आहे कीं, शत्रूपासून बचाव आणि शक्य होईल तेथें त्यावर आघात ह्यांविषयींची तयारी झपाट्यानें व विस्तृत रीतीनें केली जाणें अगत्याचें झालें आहे. फ्रेंच राष्ट्राचा शस्त्रसंन्यास, इटलीच्या भूमध्य समुद्रांतील हालचाली, रशियाची रुमानियावर चढाई, जपानची संधिसाधूपणाची वृत्ति, उत्तर आफ्रिकेंतील चकमकी ह्यांचा परिणाम हिंदुस्थानाच्या जवळ युद्धक्षेत्र येण्यांत होणें अपरिहार्य आहे. ह्या देशांतील सरकार व जनता ह्यांस स्वतःचें अंतर्बाह्य संरक्षण करण्याची तयारी नेटानें चालवण्याचें अगत्य पटलें आहे आणि त्या दिशेनें जोराचे प्रयत्न केले जात आहेत. ह्यासंबंधांतली गेल्या आठवड्यांत घडून आलेली अत्यंत महत्त्वाची गोष्ट म्हटली म्हणजे हिंदुस्थानांत गव्हर्नर जनरल ह्यांस जादा व तातडीचे अधिकार देणारा ब्रिटिश पार्लमेंटनें पास केलेला कायदा ही होय. हिंदुस्थानच्या घटनाकायद्याप्रमाणें कित्येक बाबतींत गव्हर्नर जनरल ह्यांस सेक्रेटरी ऑफ स्टेट व पार्लमेंट ह्यांच्या अनुमतीवांचून येथें राज्यकारभाराविषयींच्या गोष्टी करतां येत नाहींत. ह्या बाबतींतला शेवटचा व निर्णयात्मक अधिकार पार्लमेंट व सेक्रेटरी ऑफ स्टेट ह्यांच्या हातांत घटनाकायद्यानें ठेवलेला आहे. पण युद्धकाळांत कित्येक प्रकरणांत तडकाफडकी निकाल करण्याचा प्रसंग येतो आणि अशा वेळीं सेक्रेटरी ऑफ स्टेट ह्यांनीं हिंदुस्थान सरकारशीं चर्चा करणें व त्यास हुकूम देणें अव्यवहार्य व अशक्य होण्याचा संभव आहे. असली नड केव्हां व कशी उत्पन्न होईल हें सांगतां येणें शक्य नाहीं आणि तिची वेळीच तरतूद करणें अगत्याचें होऊन पार्लमेंटनें त्याबाबत गव्हर्नर जनरल ह्यांस जरूर ते अधिकार देणारा कायदा तातडीनें पास केला आहे. हिंदुस्थानांतील युरोपिअन ब्रिटिश नागरिकांवर लष्करी कामाची सक्ती करतां येण्याचीहि व्यवस्था त्यांत झालेली आहे.

हिंदुस्थान सरकारनें नुकताच वटहुकूम काढून हिंदी नागरिकांचे बाबतींत केल्या जाणाऱ्या सक्तीच्या कामाच्या मर्यादा स्पष्ट केल्या आहेत आणि त्यांचा व्याप काय आहे ह्याचा खुलासा श्री. रामस्वामी मुदलियार ह्यांनीं लोकांच्या माहितीकरितां केला आहे. सरकारच्या वटहुकुमाच्या मर्यादेंत लष्करी म्हणजे सैन्यांतली नोकरी येत नाहीं हें लक्षांत ठेवलें पाहिजे. संरक्षणाच्या कामासाठी खुषीनें वाटेल तितके लोक मिळत असल्यानें ह्या बाबतींत सक्तीचा प्रश्नच उद्भवत नाहीं. दारूगोळा व इतर युद्धोपयोगी सामुग्री तयार करण्याच्या कारखान्यांत येत्या नऊ महिन्यांत चार हजार कुशल कारागिरांची जरूर पडणार आहे आणि त्यांचा पुरवठा निश्चितपणानें व्हावा एवढ्यासाठीच सरकारचा वटहुकूम आहे. हे कारागीर कामास स्वतःच्या खुषीनें येत नाहींत असाहि प्रकार वस्तुतः नाहीं. मग सक्तीचा वटहुकूम कां काढला? युद्धोपयोगी सामुग्रीच्या कारखान्यांत कामगार घ्यावयाचे, त्यांचे संबंधांत खाजगी कारखाने आणि व्यक्ती ह्यांचेमध्यें भेदाभेद होऊं नये आणि सर्वांस सारखेंच वागवतां यावें हें त्या प्रश्नास उत्तर आहे. कुशल कारागीर, विशेषतः विशिष्ट प्रकारांचें यांत्रिक काम करण्यांत तरबेज असणारे लोक, ह्यांचा पुरवठा केव्हांहि मर्यादित असणार आणि युद्धाच्या उत्पादक कार्यास वाहिलेल्या कारखान्यांतील कामासाठीं जरूर ते कारागीर चोहोंकडून मिळवावे लागणार. अशा स्थितींत सक्तीचे अधिकार आपणांकडे घेणें सरकारास अगत्याचें होतें. आणखी एक गोष्ट येथें लक्षांत ठेवण्यासारखी आहे ती ही कीं, कामाच्या खुषीच्या करारांत युद्धकाळांत कामावर असलेल्या कामगारांस युद्धसमाप्तीनंतर काम मिळण्याची निश्चिति असणार नाहीं. पण वटहुकुमाप्रमाणें कामावर घेतल्या जाणाऱ्या कामगारांच्या बाबतींत त्यांस पूर्वीच्या कामाविषयींची हमी दिली जाईल. युद्धकार्य संपतांच पूर्वीच्या कामावर घेतलें जाण्याचा हक्क वटहुकुमानें कामगारांस दिला आहे.

वटहुकुमांत नमूद असलेल्या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठीं हिंदुस्थान सरकारच्या देखरेखीखालीं काम करणाऱ्या सरकारी स्वरूपाच्या समित्या नेमल्या जातील. युद्धोपयोगी सामुग्रीस वाहिलेल्या कारखान्यांतील यांत्रिक कामाचे भिन्नभिन्न वर्ग करण्यांत येतील आणि त्यांत गुंतलेल्या कामगारांस वरील समित्यांच्या परवानगीवांचून आपलें काम सोडून जातां येणार नाहीं. कारखान्यांतल्या कामांत व्यवस्थापक, इंजिनिअर इत्यादि लोकांच्या कार्याचा अंतर्भाव करण्यांत आलेला आहे. यांत्रिक शिक्षणाचा प्रसार कसा करतां येईल आणि हें काम करणाऱ्या संस्थांचा विस्तार कसा करतां येईल ह्याचा विचार एक समिती करीत आहे. हिंदुस्थानांतील नैसर्गिक व मानवी साधनांचा अधिकाधिक उपयोग होण्याच्या उद्देशानें घटनात्मक प्रयत्न तातडीनें करण्यांत येत आहे. ह्यासाठीं कांहीं महिन्यांमागें स्थापन झालेल्या वॉर सप्लाय बोर्डाची पुनर्घटना करण्यांत आली आहे. अनेक जातींच्या लढाऊ सामुग्रीच्या उत्पादनाचे बाबतींत एकसूत्रीपणा आणून तें कार्यक्षम बनवण्याचें कार्य उत्साहानें हातीं घेण्यांत आलें आहे. प्रांताप्रांतांत जिल्ह्यानिहाय युद्धसमित्या नेमण्यांत येत आहेत आणि युद्ध कार्यास निरनिराळ्या मार्गांनीं सहाय देण्यास जनतेचें सहकार्य मिळवणें हें त्यांचें मुख्य काम आहे. लोकांमध्यें भलत्या व खोट्या बातम्या पसरूं नयेत, त्यांनीं सरकारी कर्जांत ऐपतीप्रमाणें भाग घ्यावा, अंतर्गत शांतता राहण्यास सहाय द्यावें आणि युद्धोपयोगी

फंडांस मदत करावी अशाविषयीं प्रचार व संघटन कार्य त्यांनीं करावें ही अपेक्षा आहे. हिंदुस्थानच्या संरक्षणासाठीं असले उपाय योजण्याची आवश्यकता किती आहे हें सामान्य बुद्धीच्या माणसासहि सहज कळण्यासारखें आहे. सरकार आणि जनता ह्यांचें संघटनात्मक सहकार्य सध्याच्या परिस्थितींत होण्याचें अगत्य विशेष आहे.

खाद्य पदार्थांच्या खपासाठी तिकिटांची योजना

अमेरिकेंतील एक प्रयोग

सार्वजनिक सहायावर व धर्मादायावर अवलंबून असणारी गरीब जनता एका बाजूस आणि अपुऱ्या मागणीमुळें वाया जाणारे खाण्याचे जिन्नस दुसऱ्या बाजूस असा विचित्र देखावा अलीकडे जगांत दिसूं लागला आहे. समाजांतील बहुसंख्य वर्गांची रहाणी अत्यंत हलकी असून सामान्य आरोग्यास जरूर असलेलें सात्त्विक अन्न त्यांस मिळत नाहीं असा अनुभव पाश्चात्य देशांतहि येत आहे. लोकांच्या रहाणीविषयीं करण्यांत आलेल्या चौकशीमधून जी माहिती बाहेर आली आहे तीवरून वरील अनुमानास चांगली पुष्टी मिळते. खाण्यापिण्याच्या पदार्थांचे म्हणजे धान्यें व फळें ह्यांचें उत्पादन ज्या प्रमाणावर होतें, त्या प्रमाणांत त्या मालाचा उठाव न झाल्यानें उत्पादकांचें व शेतीच्या धंद्याचें नुकसान होतें. दानधर्मावर जगणारी जनता आणि अन्नाचा फाजील पुरवठा ह्यांची सांगड घालतां आली तर दुहेरी सोय होण्यासारखी आहे, हें उघड आहे. ह्या तऱ्हेची योजना अमेरिकेंत कांहीं ठिकाणीं प्रयोगादाखल अंमलांत आणण्यांत आली असून तिला बरेंच यशहि प्राप्त झालें आहे. हिंदुस्थानांतला बहुतेक धर्मादाय वैयक्तिक स्वरूपाचा आहे; तो संघटित नाहीं. पाश्चात्य देशांत संस्थांच्या नियमानें दरिद्री कुटुंबांस सहाय मिळतें. ह्यामुळें वरील योजना अमेरिकेंत व्यवहार्य झाली आहे. तथापि, ह्या देशांतहि ती निःसंशय विचारार्ह आहे.

अमेरिकेंतील योजनेची व्यवस्था एका स्वतंत्र संस्थेच्या मार्फत होते आणि तिच्या कार्यांत सरकार सहाय करतें. सार्वजनिक संघटित व्यवस्थेस अनुसरून ज्यांस धर्मादाय मिळतो अशा कुटुंबांस प्रत्येक माणसामागें दर आठवड्यास एक ते दीड डॉलर किंमतीचीं नारंगी रंगाचीं तिकिटें विकत घेतां येतात. ह्या तिकिटांच्या मोबदल्यांत वाणसवदाचे वगैरे जिन्नस कोणत्याहि दुकानांत विकत घेतां येतात आणि तिकिटांची व्यवस्था नसती तरी ते तितकेच मिळूं शकले असते. नारंगी रंगाचीं एक डॉलर किंमतीचीं तिकिटें विकत घेणारास आणखी अर्धा डॉलर किंमतीचीं निळ्या रंगाचीं तिकिटें फुकट मिळतात. ह्या जादा पैशाच्या मोबदल्यांतहि खाण्याचे जिन्नस व अन्नसामुग्री विकत घेतां येते, पण सरकारी शेती खातें जिनसांचा फाजील पुरवठा असल्याचें ठरवील त्याच पदार्थांची खरेदी ह्या निळ्या तिकिटांनीं होऊं शकते. नारंगी आणि निळ्या रंगाच्या तिकिटांत फरक करण्याचा उद्देश येथें सहज लक्षांत येईल. निरनिराळ्या ऋतूंमध्यें खाण्याचे व विशेषतः शेतीचे भिन्नभिन्न पदार्थ फाजील होतात आणि त्यांचा खप होऊन शेतकऱ्यांस आपल्या मालास योग्य किंमत मिळावी हा प्रस्तुत योजनेंतला एक हेतु आहे. ह्या योजनेचा दुसरा हेतु दरिद्री लोकांस भाजीपाला, फळें, अंडीं लोणी असले पौष्टिक पदार्थ खावयास मिळावे आणि त्यांची रहाणी व आरोग्य सुधारावें हा आहे. नारंगी रंगाचीं तिकिटें खपलीं म्हणजेच निळीं तिकिटें उपयोगांत आणतां येतात ह्या कारणानें जिचा फाजील पुरवठा झालेला आहे अशाच अन्नसामुग्रीचा खप व्हावा ही अपेक्षा हटकून सफळ होते.

खाण्याच्या कोणत्या पदार्थांचा पुरवठा जरूरीपेक्षा अधिक आहे हें ठरवणें, सार्वजनिक स्वरूपाच्या धर्मादायास पात्र असलेल्या कुटुंबास तिकिटें मिळतील अशी व्यवस्था करणें आणि त्या तिकिटांचे रोख पैसे होण्यास सहाय देणें हीं सरकारचीं कामें असून योजनेची बाकीची अंमलबजावणी बिनसरकारी व्यक्ती करतात. वर वर्णन केलेल्या नारंगी तिकिटांचे पैसे संघटित सार्वजनिक स्वरूपाच्या फंडांतून दिले जातात. परंतु निळ्या तिकिटांचे पैसे सरकारच्या विशिष्ट उत्पन्नामधून द्यावे लागतात. किरकोळीचे व्यापारी आणि दुकानदार त्यांचकडे येणाऱ्या तिकिटांची रोकड बँका किंवा घाउक व्यापाऱ्यांचे मार्फत करून घेतात. बँकांस व व्यापाऱ्यांस दानधर्म करणाऱ्या संस्था व सरकार ह्यांचे कडून रोकड पैसा मिळतो.

हा प्रयोग प्रथम एका शहरांत बारा महिन्यांमागे चालू करण्यांत आला आणि आतां त्याचा विस्तार शंभर शहरांमध्यें झाला आहे. लाखों गरीब कुटुंबें त्या योजनेचा फायदा घेत आहेत आणि कायदेमंडळानें तो यशस्वी व्हावा म्हणून जरूर तें द्रव्यसहाय मंजूर केलें आहे. कपाशीच्या पिकाचे खालीं जाणारे भाव उचलून धरण्यासाठी अमेरिकन सरकारानें पुष्कळ पैसा खर्चून शेतकऱ्यांस सहाय केलें. पण तो प्रयत्न यशस्वी झाला नाहीं. तिकिटांच्या मार्गानें फाजील माल खपवण्याची योजना मात्र लोकप्रिय झाली असून तिचा उद्देश फलद्रूप झालेला आहे. वर वर्णिलेल्या निळ्या तिकिटांचा दुहेरी उपयोग होत आहे. गोरगरिबांस पौष्टिक अन्न खावयास मिळत आहे आणि त्याच्या बरोबर खाद्य पदार्थांच्या फाजील झालेल्या पुरवठ्याचा उठाव होऊन शेतकरीवर्गाचा फायदा होत आहे. ह्याकामीं खर्च होणारा सरकारचा पैसा चांगला कारणी लागत आहे. ह्या प्रयोगाचें महत्त्व अमेरिकेच्या बाहेर कळूं लागलें आहे आणि त्याचा उपयोग युद्धकाळीं व शांततेच्या परिस्थितींत सारखाच करतां येईल असें कित्येक विचारी लोकांस वाटत आहे. त्यापासून हिंदुस्थानांतहि बोध घेतां येण्यासारखा नाहीं काय?

दि नागपूर पायोनियर कोऑपरेटिव्ह हौसिंग सोसायटी, लि.

वरील सोसायटीची स्थापना १९३० सालीं झाली, परंतु प्रत्यक्ष कामास प्रारंभ १६–१–१९३१ रोजीं झाला. सोसायटीचे सुरवातीस केवळ १२ सभासद होते, ते आतां २६२ आहेत. सोसायटीचें अधिकृत भांडवल नुकतेंच १ लाखाचें २ लाख करण्यांत आलें आहे. १९३०–३१ अखेर भरणा झालेलें भांडवल १,४०० रुपये होतें, तें आतां १,०२,५०० रुपये झालें आहे. स्वतःचें भाग भांडवल आणि ठेवी ह्यांचे पैसे अपुरे पडल्या कारणानें सोसायटीस प्रांतिक बँकेकडून कर्ज घ्यावें लागतें. सोसायटीकडील ठेवींत साठोसाल वाढ होत आहे. आतां तिचेकडे २½ लक्ष रुपयांपेक्षा अधिक रकमेच्या ठेवी आहेत. ह्या ठेवी स्वल्प व्याजाच्या दरानें सोसायटीस मिळाल्या आहेत. सोसायटी सभासदांच्या सेव्हिंग्ज बँक ठेवीहि स्वीकारते. सोसायटीनें आतापर्यंत आपल्या १९९ सभासदांस सुमारें ७½ लक्ष रुपये कर्जाऊ दिले, त्यांपैकी १ लक्ष, ८९ हजारांची परतफेड होऊन ३ लक्ष, ५९ हजार रुपयांच्या बाकीस ८ लक्ष, ८९ हजारांची मालमत्ता आणि ५२ हजार रुपयांच्या दर्शनी किंमतीचीं विमापत्रकें तारण आहेत. सर्व मालमत्तेचा आगीचा विमा उतरलेला आहे. मागल्या वर्षी म्हणजे १९३८–३९ मध्यें सोसायटीस ७ हजार रुपयांपेक्षा अधिक नफा झाला. ५% दरानें डिव्हिडंड देत रहाण्याचें धोरण सोसायटीनें स्वीकारलें आहे. श्री. जी. ए. भोसुले, बी. कॉम हे सोसायटीचे एक प्रमुख संस्थापक तिचे अध्यक्ष आहेत. श्री. एच. एच. कोलते आणि श्री. के. बी. फडनवीस हे ऑनररी सेक्रेटरी आहेत.

स्फुट विचार

नाणीं साठवूं नका

राष्ट्रसंरक्षण कायद्यासाली हिंदुस्थान सरकारनें एक नवीन नियम प्रसिद्ध केला आहे आणि त्या अन्वयें कोणीहि जरूरीपेक्षा अधिक नाणीं मिळवण्याचा व संग्रहित करण्याचा यत्न केल्यास तो गुन्हा होणार आहे. वैयक्तिक किंवा धंद्याच्या उपयोगासाठी लागणारें तेवढें नाणें कोणासहि घेतां येईल. चलनी नोटांच्या मोबदला नाणें मागणारास त्याची गरज किती आहे ह्याविषयीं रिझर्व्ह बँक किंवा तिनें नेमलेले अधिकारी ह्यांचें समाधान करावें लागेल आणि त्यांचा ह्या बाबतींतला निर्णय अखेरचा समजला जाईल. कित्येक लोक नाणीं जमवून त्यांचा संचय करीत असून व्यवहारांत खेळणारें त्या जातीचें चलन मर्यादित होईल असें कृत्य करीत असल्याचें सरकारच्या निदर्शनास आल्यावरून समाजहितास बाधक होणाऱ्या ह्या प्रकाराची बंदी करणें सरकारास अगत्याचें वाटलें आहे. खरी जरूर नसतांना जमवलेल्या ह्या नाण्यांच्या प्रमाणांत चलनाचा निष्कारण तुटवडा पडतो आणि कित्येक ठिकाणीं जनतेची गैरसोय होते, एवढेंच नाहीं, तर अडाणी लोकांमध्यें गैरसमज व भीति ह्यांचा अनिष्ट असा प्रसार होतो. सरकारनें प्रसिद्ध केलेल्या वरील नियमाची अंमलबजावणी आवश्यक नसलेलीं नाणीं मिळवणाऱ्या आणि तीं संग्रहित करणाऱ्या इसमाविरुद्ध होऊन तो कमाल पांच वर्षांच्या कारागृहवासाच्या शिक्षेस स्वतःस पात्र करून घेईल. ह्याकरितां प्रत्येकानें सावधगिरी बाळगून रोजच्या व्यवहारास अवश्य लागेल तेवढेंच नाणें मागावें व वापरावें. चलनी नोटांपेक्षा नाणीं अधिक सुरक्षित असल्याच्या भ्रामक कल्पनेस कोणीहि थारा देऊं नये.

साखरेच्या बाजारांतली परिस्थिति

संयुक्तप्रांत व बिहार ह्या प्रांतांतील साखर कारखान्यांत तयार होणाऱ्या मालाची विक्री व किंमती ह्यांचें नियंत्रण करणारी प्रातिनिधिक संस्था इंडिअन शुगर सिंडिकेट ही आहे. ह्या प्रांतांतील कायद्यांस अनुसरून कोणत्याहि कारखान्यास ऊस गाळण्याचा सरकारी परवाना मिळवावा लागत असे आणि आपण सिंडिकेटचे सभासद आहों हें दाखवावें लागे. वरील प्रांतांच्या सरकारांनीं कारखान्यांवरची सभासदत्वाची सक्तीची अट नुकतीच काढून टाकली आहे. ह्याचा परिणाम आतां असा होईल कीं, कारखान्यांस ऊस गाळण्याचे परवाने सरकारकडून काढून घेत्या हंगामांत साखर करतां येईल आणि त्यांच्यावरचें सिंडिकेटचें साखरविक्री व साखरेच्या किंमती ह्यांचे संबंधांतलें नियंत्रण रहाणार नाहीं. सिंडिकेटच्या अलीकडच्या धोरणामुळें मतभेद निर्माण झाल्यानें सरकारनें त्या संस्थेच्या सभासदत्वाच्या सक्तीची अट दूर केली आहे. ह्या रीतीनें उपस्थित झालेल्या अडचणीच्या परिस्थितीचा विचार सिंडिकेटनें चालवला असून संयुक्तप्रांत व बहार येथील सरकारांशीं वाटाघाट चालवली आहे. ब्रिटिश सरकारनें सुमारें एक लक्ष टन हिंदी साखर दर मणास ३ रु. १२ आणे ह्या दरानें खरेदी केल्यामुळें शुगर सिंडिकेटला म्हणजे त्यांच्या सभासदांस सुमारें पाउण-कोटि रुपयांची खोट लागेल. परंतु सिंडीकेटनें साखरेचे प्रमाणभूत बाजारभाव निश्चित केले आहेत, त्यांचे मानानें कारखान्यांचा उत्पादन-खर्च कमी असल्यानें हें नुकसान कारखान्यांस विशेष जाणवणार नाहीं असें सांगण्यांत येत आहे. संयुक्तप्रांत व बिहार येथील सरकारांच्या नवीन धोरणाचा परिणाम कानपूरच्या बाजारांत साखरेचे भाव दर मणास दीड रुपया पर्यंत घसरण्यांत होणें सहाजिक होतें. मुंबईच्या बाजारांत पांच-सहा आण्यांनीं किंमती पडल्या हें क्रमप्राप्तच झालें. तथापि, इंडियन शुगर सिंडिकेट परिस्थितीमधून समाधानकारक मार्ग काढण्याच्या प्रयत्नांत आहे. त्याचे योगानें बाजारभाव स्थिर होण्यास सहाय मिळेल असा भरंवसा वाटत आहे.

हिंदुस्थानांत लढाऊ सामानाचें उत्पादन

ह्या देशाच्या संरक्षणाची लष्करी तयारी वाढत्या प्रमाणावर व झपाट्यानें करणें अगत्याचें झाल्यामुळें हिंदुस्थान सरकारानें लढाऊ सामानाच्या उत्पादनाचा विस्तार त्वरित रीतीनें चालवला आहे असें त्याविषयीं प्रसिद्ध होणाऱ्या माहितीवरून समजतें. शस्त्रें, दारूगोळा, लष्करी पोषाख इत्यादि सामुग्रींतले वीस हजार निरनिराळे जिन्नस सध्या ह्या देशांत तयार करण्यांत येत आहेत. हें उत्पादन वाढवण्याचे मार्ग सुचवणारांस सर्व तऱ्हांनीं उत्तेजन देण्यांत येत आहे. गेल्या महायुद्धाच्या शेवटच्या सात महिन्यांत जेवढा दारूगोळा बनवला गेला होता त्यापेक्षा चालू युद्धाच्या पहिल्या आठ महिन्यांत अधिक तयार झाला आहे ह्यावरून वरील विधानाची सत्यता पटण्यास सहाय होईल. दारूगोळ्याच्या कारखान्यांतील कामगारांची संख्या आठ महिन्यांत शंभर टक्क्यांनीं वाढली आहे. लढाऊ सामुग्रीच्या उत्पादनांत होणारा हा विस्तार ठीक असला तरी राष्ट्रीय महत्त्वाच्या मोठ्या धंद्यांच्या स्थापनेस सरकारनें सहाय देणें आवश्यक असल्याविषयीं त्यास सूचना करण्यांत येत आहे. जहाजें व विमानें बांधण्याचे धंदे ह्यापूर्वींच हिंदुस्थानांत हातीं घेण्यांत आले असते तर ह्या देशाची लष्करी तयारी आज निराळ्या स्थितींत दिसली असती. ह्या दृष्टीनें असल्या धंद्यांस सरकारनें भरपूर उत्तेजन देऊन देशाच्या संरक्षणाची अधिक मोठ्या प्रमाणांत व्यवस्था करावी असें हिंदी धंदेवाल्यांचें म्हणणें आहे. जहाजें बांधण्याची व्यवस्था व जहाजांवरची वहातुक ह्या बाबतींत चर्चा हिंदुस्थान सरकारनें नुकतीच केली आहे. ती लवकर फलद्रूप व्हावी अशी लोकांची मागणी व अपेक्षा आहे.

रशियन अस्वलानें आणखी एक सावज मारलें

जर्मनी, इटली व रशिया ह्यांचें असें संगनमत झालें असल्याचें दिसतें, कीं त्यांपैकी एकानें शेजारच्या राष्ट्रांवर हल्ला मारला, कीं बाकीच्या दोघांस आळीपाळीनें पहिल्याचें अनुकरण करण्याची संधि मिळावी. जर्मनीचें पाउल फ्रान्सच्या भूमींत रुतल्यासारखें दिसतांच इटलीनें आपलें घोडें त्या देशांत पुढें दामटलें आणि विशिष्ट अटींवर युद्धतहकुबीस मान्यता दिली. इकडे रशियानें उत्तरेकडील आपल्या शेजाऱ्यांस दमदाटी करून स्वतःस सवलती देण्यास भाग पाडलें. पण तेवढ्यानें त्याचें समाधान झालें नाहीं. बाल्कन्सच्या बाजूस हातपाय पसरण्याचा रशियाचा बेत पूर्वीपासून होताच. तथापि, बाल्कन्स राष्ट्रांमध्यें आपलें वजन प्रभावी असलें पाहिजे अशी बढाई मुसोलिनी मारीत असल्यानें आतांपर्यंत त्या दिशेनें रशियानें विशेष हालचाल केली नाहीं. जर्मनीचीहि दृष्टि बाल्कन्सकडे नव्हती असें नाहीं. पश्चिमेच्या बाजूस त्याची झपाट्यानें प्रगति होऊन अखेर इंग्लंडशीं प्रत्यक्ष गाठ पडल्यानें पूर्वेकडे लक्ष पुरवण्यास त्यास आतां सवड नाहीं. इटलीचे हात

आफ्रिकेंतल्या लढायांमध्यें आणि भूमध्य समुद्रांत गुंतल्या कारणानें मुसोलिनीहि बाल्कन्सच्या राजकारणांत तूर्त शिरूं शकत नाहीं. जर्मनी व इटली ह्या रीतीनें दुसरीकडे गुंतले आहेत असें पाहून रशियानें रुमानियाचा बेसरेबिया व बुकोव्हिना हे भाग मुकाट्यानें लाटण्याचें ठरवलें. जर्मनी, इटली व रशिया ह्यांची दरोडेखोरींची पद्धति एकच आहे आणि ती आतां बसून गेली आहे. अमूक तासांच्या आंत अमूक प्रदेश मुकाट्यानें खाली करून देण्यास शेजारच्या राष्ट्रास सांगावयाचें आणि त्याचें म्हणणें ऐकून न घेतां किंवा त्याच्याशी वाटाघाटी न करतां सरळ त्याच्या देशांत घुसावयाचें ह्या ठरीव पद्धतीचा अंगीकार करून रशियानें बेसरेबिया व बुकोव्हिना हे प्रदेश रुमानियाकडून बळकावले आहेत. स्टालिननें रुमानियाचा मुकाट्यानें शरण येण्याचा शहाणपणा व सहकारित्व ह्याबद्दल त्याचें अभिनंदन केलें आहे !

वेस्टर्न इंडिया विमा कं. लि., सातारा

वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनीच्या २९ व्या, ३१ डिसेंबर, १९३९ अखेरच्या वार्षिक अहवालाचा सारांश "अर्था"च्या आजच्या अंकांत दुसरीकडे देण्यांत आला आहे, त्यावरोबरच कंपनीचे चेअरमन, श्री. अण्णासाहेब आपटे, ह्यांच्या भाषणाचा सारांशहि छापलेला आहे. गेल्या सप्टेंबरपासून सुरू झालेलें महायुद्ध आणि नवीन विमा कायद्याच्या अंमलबजावणीचे कामांतील सुरवातीच्या अडचणी, ह्यांचा परिणाम सर्वच-अव्वल दर्जाच्या विमा कंपन्यांवरहि—झालेला आहे. तथापि वेस्टर्न इंडियाचा भक्कमपणा अटळ आहे, ही अत्यंत अभिमानाची गोष्ट आहे. ह्या कंपनीचें धोरण पूर्वीपासूनच काटकसरीचें आणि सावधगिरीचें होतें, त्याचा फायदा आतां तिला पुरेपूर मिळेल, ह्यांत संशय नाहीं. चालू युद्धामुळें रोख्यांच्या किंमती भरमसाट खाली गेल्या असूनहि वेस्टर्न इंडिया जवळील रोख्यांची बाजारभावानें होणारी किंमत मूळ पडलेल्या किंमतीपेक्षां सुमारें ७ लाखांनीं अधिक आहे, ह्यावरून कंपनीच्या खास, अंतिम मजबुतीची कल्पना येईल. कंपनीच्या खर्चाचें प्रमाण अगोदरपासूनच अल्प आहे, आणि तें आणखी उतरत आहे. लॅप्सेस आणि क्लेम्स ह्यांहि बाबतींतील प्रमाणहि अत्यंत कमी आहे. वेस्टर्न इंडियाची प्रगति चांगल्या तऱ्हेनें होत आहे, ह्यासंबंधीं आम्हीं अनेकवार लिहिलें आहे, त्यासंबंधीं पुनः अधिक सांगण्याचें प्रयोजन नाहीं.

शुगर सिंडिकेटचें धोरण

संयुक्त प्रांत आणि बिहार येथील साखरेच्या कारखान्यांची 'इंडिअन शुगर सिंडिकेट' ही नियंत्रक संस्था आहे, तिची अवस्था ह्या प्रांतांतील सरकारांनीं नुकताच हुकूम काढला आहे, त्या योगानें चमत्कारिक होणें स्वाभाविक होतें. ऊस गाळण्याच्या सरकारी परवान्यास परवानगी मागणाऱ्या कारखान्यानें सिंडिकेटच्या सभासदत्वाची अट पाळली पाहिजे असा निर्बंध आतांपर्यंत होता, तो काढून टाकण्यांत आला आहे. सरकारी परवानगीनें ऊस गाळणाऱ्या कारखान्यांवरचें, विकावयाच्या साखरेचें प्रमाण व तिची विक्रीची किंमत, ह्यांचे संबंधांतलें नियंत्रण आतां राहिलें नाहीं. वाटेल त्या भावानें व वाटेल तितकी साखर विकण्यास कारखानदार आतां मोकळे आहेत. ह्या कारणानें साखर विक्रीचें व किंमतीचें धोरण निश्चित करून बाजाराचें नियमन करण्याचें सिंडिकेटचें सामर्थ्य नाहींसें झालें आहे. सिंडिकेट साखर बाजाराचें नियंत्रण करून किंमती खाली येऊं देत नाहीं आणि कृत्रिम रीतीनें त्या उचलून धरते अशी तक्रार होती आणि ह्या सिंडिकेटच्या धोरणावर उपाय म्हणून संयुक्त प्रांत व बहार येथील सरकारांनीं त्या संस्थेची जूट व सामर्थ्य ह्यांची आपल्या नवीन हुकमानें परीक्षा पहाण्याचेंच जणूं काय ठरवलें आहे. ह्या परिस्थितीचा विचार करण्यासाठी सिंडिकेटची तातडीची सभा कलकत्ता येथें गेल्या आठवड्यांत भरली होती. सुपीच्या सभासदत्वाचे तत्त्वावर सिंडिकेटचें कार्य चालू ठेवण्याचें तीमध्यें ठरवण्यांत आलें. ज्या सभासदांनीं राजीनामे दिले आहेत त्यांस ते परत घेण्याची विनंति करण्याचेंहि ठरलें. साखरेच्या विक्रीची व्यवस्था पूर्वीप्रमाणेंच चालू रहावी आणि तिचे प्रमाणभूत ठरलेले भाव कमी केले जाऊं नयेत असाहि ठराव करण्यांत आला. सिंडिकेटनें ह्याप्रमाणें निश्चित केलेल्या धोरणाचा साखरेचा धंदा व तिचे बाजारभाव ह्यांवर इष्ट परिणाम होईल आणि संयुक्तप्रांत व बहार येथील सरकार आपल्या नवीन हुकुमाचा फेरविचार करतील असा विश्वास प्रकट करण्यांत आला आहे.

"न्यायबोध" मासिकाची उत्कृष्ट कामगिरी

सर्व सामान्य जनतेला कोर्ट-कचेरीच्या कामाकरितां लागणाऱ्या कायदेकानूंचें व्यवहारोपयोगी ज्ञान सोप्या व सुबोधरीतीनें करून देणें व गांवचा कारभार उत्तम रीतीनें चालविण्याचें कायदेशीर सर्वश्रेष्ठ साधन म्हणून ज्या ग्रामपंचायती त्यांच्या कामकाजासंबंधीं माहिती देणें, या दोन महत्वाच्या विषयांस वाहून घेतलेल्या मासिकाची असलेली उणीव "न्यायबोध" या मासिकानें भरून काढली आहे. सध्यां या मासिकास चवथें वर्ष सुरू आहे. तें गेल्या तीन वर्षांपासून श्री. न. ब. चांदुरकर, ॲडव्होकेट यांच्या संपादकत्वाखालीं आपलीं अंगिकृत कार्यें चोखपणें बजावीत आहे.तसेंच हें कार्य यशस्वी स्वरूपाचें होण्यासाठीं गतवर्षी "ग्रामपंचायत-विशेषांक" या नांवाचा भारदस्त माहितीचा ४५० पृष्ठांचा अंक संपादित केला, त्याबद्दल त्यांचें अभिनंदन करणें अवश्य आहे. ग्रामपंचायती, वाचनालयें तसेंच ज्यांचा कोर्ट-कचेरीशी संबंध येतो अशा सद्गृहस्थांनीं या मासिकाचे वर्गणीदार होऊन या मासिकाला अधिक सुधारणा करण्याला सक्रिय मदत करणें आवश्यक आहे. "न्यायबोध" मासिकाची वा. व. ५ रु. असून पत्ता—श्री. के. के. पागे, प्रकाशक "न्यायबोध" मासिक, टिळक रोड, नागपूर-शहर, असा आहे.

पाहिजेत

पुणें येथील एका जीवन विम्याच्या कचेरींत कांहीं अनुभवी व माहितगार अधिकारी व कारकून नेमणें आहेत. पूर्वीचा अनुभव आणि एजन्सी कामाची माहिती असणारास प्रथम निवडलें जाईल. वय, जात इत्यादि माहितीसह लिहा.

'क्ष' C/o अर्थ, पुणें ४.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्याचे औषधास फक्त रु. ६

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, [illegible] कंपनी लिमिटेड,

११२ ए, सदाशिव, पुणें २.

वेस्टर्न इंडिया विमा कं., लि.

वरील कंपनीची वार्षिक साधारण सभा ता. २३ जून रोजीं भरली होती, त्यावेळीं कंपनीचे चेअरमन, श्री. ल. मो. आपटे, ह्यांनीं केलेलें भाषण आणि व्यवस्थापक मंडळीचा ३१ डिसेंबर, १९३९ अखेरचा वार्षिक अहवाल, ह्यांचा सारांश खाली दिला आहे:—

चेअरमन श्री. आपटे ह्यांचें भाषण

नवीन काम

"आपणांपुढें असलेल्या अहवालावरून आपल्या ध्यानीं आलेंच असेल कीं, १९३९ मध्यें कंपनीकडे एकंदर ८७,४२,०५५ रुपयांचें नवीन काम दाखल झालें. पैकीं रु. ७५,५७,९७२ चें नवीन काम हातीं येऊन पुरें झालें. या वर्षाच्या नव्या कामाची सन १९३८ च्या म्हणजे कंपनीच्या रजतमहोत्सवाच्या वर्षांतील नव्या कामाशीं तुलना केल्यास या वर्षी १० लक्ष रुपयांचें काम कमी झालें असें आपणांस आढळून येईल. हें काम कमी होण्यास अनेक कारणें आहेत. पैकीं गेल्या सप्टेंम्बरपासून झालेली महायुद्धाची सुरवात हें एक प्रमुख कारण आहे. त्याचप्रमाणें गेल्या जुलै १९३९ पासून नवीन विमाकायद्याच्या अंमलबजावणीस झालेली सुरवात हें आणखी एक कारण होय.

"सन १९३९ च्या आगस्ट अखेरपर्यंत कामाचा ओघ अशा रीतीनें सुरू होता कीं, १९३८ सालापेक्षां काम जरी बरेंच जास्त झालें नाहीं तरी निदान कमी होणार नाहीं असा अंदाज करतां येत होता. परंतु व्यापारी व आर्थिक मंदी, नवीन विमा कायद्याची अंमलबजावणी व युरोपीय युद्धामुळें उत्पन्न झालेली एक प्रकारची विमनस्कता व भवितव्याबद्दलची साशंकता यांचा परिणाम सर्वसाधारण व्यापारावर व आपल्यासारखें काम करणाऱ्या विमा कंपनीवर झाल्याखेरीज राहातच नाहीं व तसा तो थोडाबहुत झालाहि आहे. सदर परिस्थिति आपणांसच जाणवली असें नसून इतर अव्वल दर्जाच्या विमा संस्थांच्याहि नवीन कामांत घटच झाल्याचें दिसून येत आहे. अर्थातच आपल्या प्रयत्नांत आपणांस निराश होण्यासारखें कांहीं नाहीं असेंच दिसून येईल.

हप्त्यांचें उत्पन्न

"अहवालाच्या सालीं प्रिमियमचें एकूण उत्पन्न रीइन्शुअरन्स प्रीमियम वजा जातां रु. २२,९३,३२५ चें झालें. इन्व्हेस्टमेन्टवरील निव्वळ व्याजाचें व भाड्याचें उत्पन्न रु. ४,९१,०२० जमा आहे. सर्व तऱ्हेचा खर्च वजा जातां या सालीं कंपनीस लाइफ ॲशुअरन्स फंडांत रु. १४,५६,९६४ ची भर घालतां आली. त्यामुळें कंपनीचा एकंदर विमा फंड आतां रु. १,११,४६,५७० इतका झाला आहे. चालू युद्धामुळें उत्पन्न झालेल्या अनिश्चित परिस्थितींतहि या विमाफंडावरून आर्थिक स्थिति किती भक्कम होत चालली आहे हें दिसून येईल.

गुंतविलेल्या रकमा

"कंपनीच्या इन्व्हेस्टमेन्टबाबतची स्थितीहि फार समाधानकारक आहे. या इन्व्हेस्टमेन्टची हिशेबीं नोंदलेली खरेदीची एकूण किंमत रु.१,०१,९३,४७४ असून कंपनीचे हिशेबाचे वर्षी ता. ३१-१२-३९ ला बाजारभावानें त्यांची किंमत रुपये १,०८,७७,०६० इतकी होत आहे. यावरून ही बाजारभावानें येणारी किंमत अधिक आहे व सदर वाढकिंमत हिशेबांत धरण्याची आपली वहिवाट नाहीं. यावरूनच चालू युद्धामुळें रोख्यांच्या किंमती कमी झाल्या असूनहि १९३९ सालअखेर कंपनीच्या रोख्यांच्या किंमतींत असलेली वाढकिंमत ही कंपनीच्या भक्कम आर्थिक परिस्थितीची स्पष्ट निदर्शक आहे. कंपनीच्या इन्व्हेस्टमेंटवर सरासरी ४·८३ इतका व्याजाचा दर पडला आहे. १९३८ सालीं हा दर ४·८८ असा होता. आर्थिक मंदीमुळें नवीन इन्व्हेस्टमेंटवर व्याजाचा दर थोडा कमी मिळत असल्यानें असा हा फरक होत आहे. तरी पण १९३८ साल अखेरच्या आपल्या कंपनीच्या नुकत्याच झालेल्या मूल्यमापनामध्यें व्याजाचा गृहीत दर ४ इतकाच धरला असल्यामुळें आपणांस मिळत असलेला हल्लींचा दर समाधानकारक आहे हें उघड आहे.

खर्चाचें व लॅप्सचें माफक प्रमाण

"अहवालाचे सालीं खर्चाचें प्रमाण शे. २४·७२ आहे. १९३८ सालीं तें शेकडा २५·२३ होतें. काटकसरीनें योग्य प्रमाणांत खर्च करून उत्तम काम मिळविण्याची कंपनीची दक्षता कायम आहे हें यावरून सिद्ध होतें. त्याप्रमाणेंच अहवालाच्या सालीं कंपनीच्या कामाच्या लॅप्सचें प्रमाण नेहमीप्रमाणें कमी आहे. आपल्या कंपनीचें हें प्रमाण नेहमीच कमी असतें. ही गोष्ट अभिमानास्पद अशीच आहे. विमेदारांना विम्याचें महत्त्व जाणवून देऊन त्यांच्याकडून विमे चालू ठेवण्याकरतां कंपनी किती दक्षता घेते त्याचें हें द्योतक आहे. क्लेमच्या बाबतहि आपल्या कंपनीचा अनुभव पूर्वीप्रमाणेंच समाधानकारक असून १९३८ सालच्या मानानें मृत्यूनें झालेल्या क्लेम्सचें प्रमाण बरेंच कमी आहे.

बळकट पायाचें मूल्यमापन

"१९३८सालअखेर कंपनीचें आठवें मूल्यमापन कंपनीचे ॲक्चुअरी व मॅनेजर श्री. कृ. य. जोशी, बी. ए., ए. आय्. ए. यांनीं केलें असून त्याचा यापूर्वीच प्रसिद्ध झालेला अहवाल आपल्या अवलोकनांत आलेला असेलच. हें मूल्यमापन गेल्या खेपेप्रमाणेंच व्याजाचा दर ४ टक्के धरूनच करण्यांत आलें आहे. गेल्या मूल्यमापनापेक्षा या वेळीं विमेदारांना जाहीर करण्यांत आलेला नफा थोडा कमी झाला आहे. परंतु त्याचें कारण कंपनीचें फाजील काटेकोरपणाचें धोरण हें नसून गेलीं कांहीं वर्षे पैसा सवंग झाल्यानें व्याजाच्या उत्पन्नांत जी घट पडली तिचा अपरिहार्य असा हा परिणाम आहे. अव्वल दर्जाच्या व नाणावलेल्या विमा कंपन्यांनाहि अलीकडील मूल्यमापनांत नफ्याचें प्रमाण कमी करावें लागलें आहे. म्हणूनच आपल्या कंपनीचेंहि हें पाऊल अगदी योग्य दिशेनेंच पडलें आहे असें मानण्यास हरकत नाहीं."

वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनी : १९३९ सालचा वार्षिक रिपोर्ट.

नवीन काम

"या वर्षांत कंपनीकडे एकंदर ८७,४२,०५५ रुपयांच्या विम्याचे ६,९० ६अर्ज आले. त्यांपैकीं ६,०६३ अर्जांचा निकाल अर्जदारांस विमापत्रकें देण्याच्या रूपानें झाला व बाकीच्या अर्जांपैकी कांहीं अर्ज नामंजूर झाले, कांहीं परत घेतले गेले व कांहीं मंजूर होऊन हप्ता येण्यावर तहकूब आहेत. या सालांत एकंदर ७५,५७,९७२-०-० रुपयांचे विमे दिले गेले असून, त्यांची वार्षिक हप्त्यांची रक्कम रु. ३,८८,४०१-१३-० इतकी होत आहे. याशिवाय फॅमिली पेन्शन प्लॅनखाली ३ विमापत्रकें देण्यांत आलीं आहेत, त्यांची वर्षासनाची रक्कम रु. ३६० व वार्षिक हप्त्यांची रक्कम रु. २५२-१२-० इतकी आहे.

फंड्स

"चालू युद्धामुळें उत्पन्न झालेल्या अनिश्चित परिस्थितींतही कंपनीनें बरीच समाधानकारक प्रगति केली असून लाइफ अॅशुअरन्स फंडांत रुपये १४,५६,९६४-९-१ इतकी भर टाकली आहे. लाइफ अॅशुअरन्स फंडाची एकूण रक्कम रु. १,११,४६,५७०-१-४ होत आहे हें नमूद करण्यास व्यवस्थापक मंडळीस आनंद होत आहे.

इन्व्हेस्टमेन्ट्स

"चालू युद्धामुळें रोख्यांच्या किंमती कमी झाल्या असूनहि, सन १९३९ सालअखेर कंपनीच्या रोख्यांच्या किंमतींत एकंदरींत वाढच आहे हें नमूद करण्यास व्यवस्थापक मंडळीस आनंद वाटतो. कंपनीच्या रोख्यांची किंमत सन १९३९ अखेर बाजारभावानें रु. १,०८,७७,०६०-१२-१० होत आहे व कंपनीस पडलेली व ताळेबंदांत दाखविलेली किंमत रु. १,०१,९३,४७४-०-६ इतकी आहे; म्हणजे एकंदर वाढ रु. ६,८३,५८६-१२-४ येत आहे.

डिव्हिडंड

"भागीदारांना सन १९३९ सालाकरितां इन्कमटॅक्स धरून २० टक्के दरानें डिव्हिडंड, त्याकरितांच राखून ठेविलेल्या डिव्हिडंड इक्वलायझेशन फंडांतून द्यावें अशी व्यवस्थापक मंडळीची शिफारस आहे."

कर्जरोख्यांची किमान किंमत

सरकारी रोख्यांच्या किंमतींत भयंकर चढउतार होऊन त्यांच्या किंमती निष्कारण फार खालीं येऊं नयेत, याकरितां मुंबई येथील स्टॉक एक्सचेंजच्या बोर्डानें त्या रोख्यांच्या खरेदीविक्रीची किमान किंमत निश्चित करून टाकली आहे. बोर्डानें ठरविलेल्या किमान किंमती येथें दिल्या आहेतः—

२½% लोन (१९४८–५२) ९१ रु.
३% बॉंड्स (१९४१) ९९ रु. ८ आ.
३% लोन (१९५१–५४) ९२ रु.
३% लोन (१९६३–६५) ८४ रु.
३% जी. पी. नोट्स ७१ रु.
३½% गव्हर्मेंट सिक्युरिटीज़ ८३ रु.
३½% लोन (१९४७–५०) ९८ रु.
४% बॉंड्स (१९४३) १०१ रु. ८ आ.
४% लोन (१९६०–७०) ९८ रु.
४½% लोन (१९५५–६०) १०२ रु.
५% लोन (करमाफ, १९४५–५५) १०४ रु.
३% पंजाब बॉंड्स (१९५२) ९० रु.
३% पंजाब बॉंड्स (१९५८) ८८ रु.
४% पंजाब बॉंड्स (१९४८) १०० रु.
३% पंजाब बॉंड्स (१९४९) ९० रु. ८ आ.
३% यू. पी. लोन (१९५२) ९० रु.
३% यू. पी. लोन (१९६१–६६) ८९ रु.
५% यू. पी. लोन (१९४४) १०१ रु.
३% नॉर्थ वेस्ट फ्रॉंटियर लोन (१९५२) ९० रु.
३% मद्रास गव्हर्मेंट लोन (१९५२) ९० रु.
३% मद्रास गव्हर्मेंट लोन (१९५३) ९० रु.
३% मद्रास गव्हर्मेंट लोन (१९५९) ८७ रु.
३% सी. पी. अॅण्ड बेरार गव्हर्मेंट लोन (१९४९) ९० रु.

मॅट्रिकची परीक्षा वर्षांतून एकदाच

मॅट्रिकची परीक्षा वर्षांतून दोनदा घेण्यांत यावी, अशी मुंबई विश्वविद्यालयाच्या सीनेटनें केलेली शिफारस मुंबई सरकारास अमान्य असल्याचें जाहीर झालें आहे.

सरकारी पुस्तकांची निर्गत

सरकारनें प्रसिद्ध केलेलीं पुस्तकें ब्रिटिश साम्राज्याबाहेरील कोणत्याहि देशाकडे निर्गत करावयाचीं असल्यास त्यासाठीं सेन्सॉरची परवानगी घेतली पाहिजे, असें हिंदुस्थान सरकारनें जाहीर केलें आहे.

दारूबंदीसंबंधीं हायकोर्टाचा निवाडा

प्रेसिडेन्सी मॅजिस्ट्रेट, मि. संघाटा यांनीं मुंबई हायकोर्टाकडे दारूबंदीच्या एका खटल्यांतील महत्त्वाच्या मुद्यासंबंधीं विचारणा केली होती, त्याचा हायकोर्टानें विचार करून "मुंबई शहरांत आज १८७८ च्या अबकारी कायद्याच्या १४ ब (२) या कलमान्वयें दारूबंदी करणारें कायदेशीर बंधन अस्तित्वांत नाहीं" असा निवाडा केला. निकाल जाहीर झाल्यावर एका तासाचे आंतच "मुंबईवरील दारूविक्रीचे बाबत बंधनें पूर्वीप्रमाणेंच कायम आहेत; परवाना नसणारांस दारू विकूं नका," असा इषारा दारूचे व्यापाऱ्यांस एक्साइज खात्याच्या अधिकाऱ्यांनीं दिला.

बंगला विकणें आहे! आधुनिक सुखसोयींनी सुसज्ज असा, दरसाल ३०० तीनशें रु. भाडें येणारा नुकताच बांधलेला बंगला विकणें आहे। किंमत फक्त ५००० रु. पैसे गुंतविणारांना अमूल्य संधि.। विशेष माहितीपत्रकासाठीं पोस्टाचें ०-१ एक आण्याचें तिकिट ठेवून पत्रव्यवहार करावा.

पत्ताः—डी. बी. जोशी, मोटार ओव्हरसियर.
मु० पो० कऱ्हाड, जि० सातारा.

पैसाफंड ग्लास वर्क्स, तळेगांव

(लि. आं. म.)

पैसाफंड कांचशाळा (तळेगांव) ही, लोकमान्य टिळकांनीं स्थापन केलेली व उपयुक्त राष्ट्रीय काम करणारी एक जुनी महाराष्ट्रीय संस्था आहे. महाराष्ट्राच्या औद्योगीकरणाचा ओनामा येथें लोकमान्यांनीं सुरू केला, असें या संस्थेचें महत्त्व आहे. अनेक सज्जनांनीं या संस्थेवर लोभ करून लोकमान्यांच्या या अपत्याचें आस्थेनें कोड-कौतुक पुरवून लालनपालन केलें आहे. परंतु व्यक्तिचे आयुष्याप्रमाणें बदलत्या कालौघानुरूप त्यांत योग्य ते फेरफार करणें हें प्रगतीला पूरक ठरणारें असलेमुळें आज तशी कांहीं योजना हातीं घेणें फार इष्ट व जरूर झालें आहे. या कामीं सुदैवानें संस्थेला कर्णधारहि फार कुशल असेच मिळालेमुळें जनतेनें जरूर तें सहाय्य व सहकार्य केल्यास यश सहज-सुलभ आहे. संस्थेचे कार्यकारी मंडळांत २८ सभासद असून त्या मंडळाचे अध्यक्ष श्री. रामचंद्र नरहर अभ्यंकर बी. ए., एलएल. बी., मॅनेजिंग एजंट्स, कॉमनवेल्थ विमा कं. पुणें, हे आहेत व चिटणीस श्री. चिंतामण त्र्यंबक चितळे, मॅनेजिंग डायरेक्टर, प्रेसिडेन्सी इंडस्ट्रिअल बँक लि., हे आहेत. कार्यकारी मंडळांत व्यापार-धंद्यांत नाणावलेली व विविध तऱ्हेचा अनुभव असलेली उत्साही मंडळी अनेक आहेत. कारखान्यांतील दैनंदिन व्यवहार श्री. ग. उ. चितळे (कारखाना सुपरिंटेंडेंट) व श्री. दा. ल. कुटे बी. एससी. व श्री. गोगटे बी. ए. अशी मंडळीं पहात आहेत. पूर्वी संस्थेमध्यें केवळ विद्यार्थी शिकवून तयार करणें, हेंच मुख्य काम असे; पण अलिकडे अलीकडे परिस्थित्यनुरूप कांच-शाळेला कांच कारखान्याचें स्वरूप देणें शक्य झालें व अशा तऱ्हेनें आज तेथें या दोन्ही गोष्टीही शक्यतेनुसार केल्या जात आहेत. हल्लीं कारखान्यांत इलेक्ट्रिक शेडस व तऱ्हतऱ्हेचे ग्लोब्स, चिमण्या, बरण्या, बांगड्या, फ्लॉवर पॉटस, पेपर-वेट्स, कपबशा वगैरे हरतऱ्हेचा व सुबक माल तयार होत असतो. हा सर्व माल हातानें व जुन्या माशिनरीवरच तयार होत असलेमुळें त्यांत फार नुकसान होतें व मालाची किंमत कमी करण्याचे दृष्टीनें धोरण आंखण्यास अडचण येते. परदेशी वस्तु ज्याप्रमाणें अगदी आधुनिक व सर्व सोयींनीं युक्त अशा यंत्रावर तयार होतात, तशी सोय नसलेमुळें त्या मालाशीं टक्कर देऊन बाजारांत आपला माल उठविणें जिकीरीचें होतें. दिवसेंदिवस उपलब्ध होत असलेली सर्व यांत्रिक सामुग्री आम्हांस जरी हवी असली तरी मिळणें आज तरी शक्य वाटत नाहीं. परंतु साधारणपणें बाजारांतील मागणीचा पुरवठा करतां येईल व पुरेसा सुबक माल उत्पादनांतील नुकसान शक्य तें टाळून तयार करण्याकरितां अगदीं किमान आवश्यक असणारीं अशीं आधुनिक यंत्रें आणणें हें फार निकडीचें झालें आहे.

आजवर अनेकविध व्यवसायांतील लहानथोर अशा अनेक मंडळींनीं कारखाना पाहून समाधान व्यक्त केलें असून त्याच्या भवितव्याबद्दल आशीर्वाद देऊन विश्वास प्रकट केला आहे. लोकमान्यांनीं स्थापन केलेल्या, महाराष्ट्रांतील या जुन्या व राष्ट्रीय संस्थेस आज आर्थिक व इतर सहाय्यांची वरील दृष्टीनें फार आवश्यकता आहे व आम्हांला विश्वास वाटतो कीं, आपल्या देशांतील जनता व उद्योगप्रेमी लोक आम्हांस जरूर ते सर्व सहाय्य देऊन आमच्या गरजा पुरवितील, व या संस्थेस भविष्यकालांत आजच्यापेक्षाहि जास्त राष्ट्रहितैषी काम करण्यास क्षम करून तिचें भवितव्य उज्वल करून तिचे ऐश्वर्यांत भर टाकतील.

ऊरगम (म्हैसूर) सोन्याच्या खाणीचा धंदा

ब्रिटिश कंपनीचा नफा

म्हैसूर संस्थानांतील ऊरगम सोन्याच्या खाणीचा धंदा करणारी ब्रिटिश कंपनी आहे तिच्या भागीदारांची सभा लंडन येथें भरली असतां अध्यक्षांनीं आपल्या भाषणांत खाणीपासून चांगला नफा झाला असल्याचें सांगितलें. गेल्या वर्षाचा निवळ नफा १३ लक्ष रुपये झाला असून प्रेफरन्स भागांवर २२½ टक्के आणि ऑर्डिनरी भागांवर १२½ टक्के डिव्हिडंड वाटण्यांत आलें आहे ह्यावरून कंपनीच्या समाधानकारक सांपत्तिक स्थितीची कल्पना येईल. ब्रिटिश सरकारच्या करांचा बोजा जड असला तरी तो युद्धपरिस्थितीचा विचार करतां समर्थनीय आहे, पण म्हैसूर सरकारास द्यावा लागणारा पैसा मात्र वाजवी प्रमाणाच्या बाहेर आहे अशी तक्रार कंपनीच्या अध्यक्षांनीं आपल्या भाषणांत केली. कंपनी चालवीत असलेली सोन्याची खाण म्हैसूर संस्थानच्या मालकीची आहे आणि मालकीहक्काबद्दल कंपनीस खंड भरावा लागतो. खाणींतून निघालेल्या सोन्याच्या प्रत्येक औंसामागें १३½ शिलिंग इतका हा खंड आहे, तो जाचक आहे असें अध्यक्षांचें म्हणणें आहे. ऊरगमची खाण वाईट अवस्थेमधून नुकतीच बाहेर पडली आहे आणि तिच्या सुधारणेच्या मार्गांत वरील खंड येतो असा त्यांचा युक्तिवाद आहे. म्हैसूर सरकारकडे नफ्याचा मोठा भाग गेल्या कारणानें ब्रिटिश सरकारास कंपनीनें द्यावयाचें कराचें प्रमाण कमी होतें ह्याविषयीं स्वतःस वाटणारें वैषम्यहि त्यांनीं व्यक्त केलें. कंपनीनें मिळवलेला नफा आणि भागीदारांस वांटलेले डिव्हिडंड लक्षांत घेतां आणि म्हैसूर संस्थानाच्या आर्थिक हितसंबंधाचा विचार करतां नामदार फ्रेझर ह्यांचे उद्गार कितीसे समर्थनीय आहे हें पाहिलें पाहिजे.

मार्केटिंगचा शिक्षणवर्ग

वरील शिक्षणवर्ग ७ सप्टेंबर ते ७ ऑक्टोबर अखेर पुणें येथें बॉंबे को-ऑपरेटिव्ह बँक्स असोसिएशनतर्फे भरविण्यांत येणार आहे, असें समजतें. पंधरा दिवस वर्गांत शिक्षण आणि नंतर प्रत्यक्ष शिक्षणासाठी कांहीं केंद्रांस भेटी, असा कार्यक्रम आहे. शेवटीं एक परीक्षा घेतली जाईल, त्यांत उत्तीर्ण होणारांस सर्टिफिकेट मिळेल. सर्व शिक्षण इंग्रजी भाषेतून दिलें जाईल. वर्गांत घेतल्या जावयाच्या उमेदवारांचें किमान शिक्षण मॅट्रिक इतकें तरी झालें असलें पाहिजे. चीफ मार्केटिंग ऑफिसर डॉ. शिरनामे, शेतकी कॉलेजचे डॉ. घाटगे, सहकारी खात्याचे मार्केटिंग तज्ञ, प्रो. काळे, प्रो. धनंजयराव गाडगीळ, श्री वैकुंठराय मेहता, श्री. रमणिकराय मेहता, इत्यादींस वर्गापुढें व्याख्यानें देण्यासाठी बोलाविण्याचा विचार असल्याचें समजतें.

रजिस्ट्रेशन खात्याचा अहवाल

मुंबई प्रांतांत १९३९ सालीं एकूण २,५०,१५५ दस्तऐवज नोंदण्यांत आले. हा आकडा १९३८ सालाबाबतच्या आकड्यापेक्षा २·७% नीं अधिक आहे. दस्तऐवजांची संख्या वाढली परंतु त्यांतील मालमत्तेची किंमत मात्र उतरली. त्यामुळें खात्याचें उत्पन्न १४½ लाखांवरून १४ लाखांवर आलें. तथापि, काटकसरीमुळें खात्याचा खर्च ५ लक्ष, २८ हजारांवरून ४ लक्ष, ८७ हजारांवर आला. एकूण १ लक्ष, ८ हजार दस्तऐवजांचीं फोटोनें नक्कल घेण्यांत आली.

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर, १९३५ पासून) ३%

सरकारी आणि निमसरकारी रोखे

५% करमाफ लोन (१९४५–५५)	१०६—८
४% १९४३	१०३—०
३½% विनमुदत	८६—५
३½% १९४७–५०	९८—८
३% (१९६३–६५)	८५—८
२¾% १९४८–५२	९२—०
४% पोर्ट ट्रस्ट (लांब मुदत)	९८—०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	९७—८
५% म्हैसूर कर्ज (१९५१–६१)	१०६—०
५% म्हैसूर कर्ज (१९५५)	११६—०

मंडळ्यांचे भाग

(कंसांतील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा वसूल झालेलें भांडवल व कंसानंतरचा आकडा वार्षिक डिव्हिडंड दर्शवितो.)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००–५०) ११%	१३१—०
बँक ऑफ बरोडा (१००—५०) १०%	९२—८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०—२५) ४%	३१–१२
इंपिरिअल बँक (५००) १२%	१४२०—०
बाँबे प्रॉ. को. बँक (५०) ४%	५३—०
रिझर्व्ह बँक (१००) ३½%	९८—०

सोनें–चांदी

सोनें (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	४०–११–०
चांदी प्रत्येक १०० तोळ्यांस	६३—०–०

वीज

बाँबे ट्रॅम्वे ऑर्डि. (५०) ११%	१२३—४
कराची (१००) ९%	१९८–१२
पुणें इलेक्ट्रिक (१००) ९%	१८२—८
टाटा पॉवर ऑर्डि. (१०००) ५½%	१२५५—०
आंध्र व्हॅली ऑर्डि. (१०००) ७½%	१४५०—०

रेल्वेज

दौंड–बारामती (१००) ४½%	९५—८
पाचोरा–जामनेर (१००) २%	६४—०
अहमदाबाद प्रांतज (५००) १२½%	९८०—०
तापी व्हॅली (५००) ७½%	७८१—४

इतर

बेलापूर शुगर (५०) ७ रु.	२०१—०
इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट (१००–५०) २ रु.	४४—८
सिंधिया स्टीम (१५) १ रु.	१८—२
न्यू इंडिया विमा (७५–१५) १ रु.	३५–१०
ओरिएंटल विमा (२००) १२५ रु.	३५३०—०
टाटा आयर्न प्र. प्रे. (१५०) ६%	२००—०
टाटा आयर्न दु. प्रे. (१००) १० रु. १० आ.	१४१—८
टाटा आयर्न ऑर्डि. (७५) १५ रु.	३९३—०
टाटा आयर्न डिफर्ड (३०) ७५ रु. ११ आ. ३ पै.	११५०—०
असोसिएटेड सिमेंट (१००) ५ रु.	११०—०

अर्थशास्त्र

लेखक—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे

पृष्ठसंख्या सुमारें ६००; किंमत ३ रुपये

या ग्रंथांत अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचें विवेचन केलें आहे.

स्पृहणीय यश

बोनसचे दरांत २० टक्के वाढ

तारीख ३० एप्रिल १९३८ रोजीं झालेल्या मूल्यमापनाचा निकाल.

हयातीनंतरचे विम्यावर	त्रैवार्षिक–दर हजारीं	हयातींतील विम्यावर
रु. ५४	बोनस	रु. ४५

आजच " कॉमनवेल्थ " ची पॉलिसी घेऊन कंपनीचे उत्कर्षांत भागीदार व्हा.

दि कॉमनवेल्थ अॅशुअरन्स

कंपनी लि० पुणें

लिहा अगर समक्ष भेटा.

श्री. रा. न. अभ्यंकर, बी. ए., एलएल. बी.

मॅनेजिंग एजंट.

सर्वत्र कायमचे व विश्वासू एजन्ट आकर्षक अटींवर नेमणें आहेत.

दि गुड–वुइल

ॲशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमेदारांस

भरपूर सवलती माफक हप्ते

ठिकठिकाणीं एजंट्स नेमणें आहेत.

पत्रव्यवहार करावा

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा.

मॅनेजिंग डायरेक्टर

For Collegians
Wooden & Iron Furniture
FOR SALE AND HIRE
Your Popular Old Shop
SHEVAK BROS.
Work-Shop Address: 153 Kasaba, Poona 2
Branch No. 1 Shevak Quarters, near Fergusson College Poona 4

N. V. WADNERKAR
Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver, Electro-plater & Manufacturer of Sporting Trophies, Medals, Cups etc.
Raviwar Peth, Saraff Bazar,
POONA CITY.

चेअरमन,
व्ही. एन. पाटील, एस्क्वायर,
एम. ए. (कँटब), बार-अॅट-लॉ,
माजी एम. एल. सी.
मॅनेजिंग एजंट,
पी. आय. पाटील अँड सन्स
पंचवार्षिक बोनस
तहाहयात रु.६० दर हजारी हयातींत रु.५०
प्रगतीच्या पथावर असलेली
दि
ग्रेट सोशल लाईफ अॅण्ड जनरल अॅशुरन्स लिमिटेड.
ब्रँच ऑफिस-लक्ष्मीरोड, पुणें. S एजन्सीकरितां आजच लिहा S हेड ऑफिस-जळगांव, पू. खा.
पूर्ण स्वदेशी
कमी प्रिमियम, जास्त नफा,
विमेदारांस अत्यल्प हप्त्यांत
भरपूर सवलती
आधुनिक शास्त्रशुद्ध विम्याच्या उपयुक्त
विविध योजना: सविस्तर माहिती मागवा.
के. जी. चौधरी,
लाईफ मॅनेजर.
के. एच. सुराणा विमा केसरी,
जनरल मॅनेजर.

BHARAT
Insurance Co., Ltd.
COMPLETES IN 1939
SOLID, SOUND, FRESH BUSINESS of
OVER RUPEES
2 CRORES 8 LAKHS
UNIVERSALLY RECOGNISED AS
A Leader among Indian Life Offices
Previous rates of Bonus maintained as a result of the valuation for the quinquennium ended 31st Dec. 1938
RS. 22-8 for Whole-Life Policies
RS. 17-8 for Endowment Policies
Chairman: SETH RAM KRISHNA DALMIA
Director-in-Charge: RAJENDRA KUMAR JAIN
BRANCHES
Agra, Ahmedabad, Ajmer, Allahabad, Ambala, Amritsar, Asansol, Bangalore, Barisal, Bombay, Calcutta, Colombo (Ceylon), Dacca, Dehra Dun, Delhi, Ernakulam, Gauhati, Indore, Jalpaiguri, Jammu, Karachi, Lahore, Lucknow, Madras, Madura, Multan, Muzaffarpur, Nairobi (E. Africa), Nagapur, Najibabad, Patna, Peshawar, Poona, Rajmundry, Rangoon (Burma), Rawalpindi, Secunderabad, Shillong, Sialkot, Sukkur, Surat, Karwar
Head Office: LAHORE

एजंटः—
महादेव गोविंद कुलकर्णी
किराणा व मुसार मालाचे व्यापारी
७८६ सदाशिव, पुणें शहर.

सरकारी डिप्लोमा मिळाल्यानंतर पुढील प्रॅक्टिस व धंदेशिक्षण घेऊन
जर्नेमन टेलर व्हा.
मुदत सहा ६ महिने, फीसह सर्व खर्च ६० रु., अगदीं नवीन विद्यार्थ्यांस
फीसह सर्व ११० रु. मुदत १ वर्ष
पराडकर टेलर्स ॲकेडेमी, ६७२ सदाशिव, पुणें.

—ॐ सत्यमेवजयते—
सुकामेवा एक आणा पाकीट
निवडक सर्व किराणा
लोणच्याचें साहित्य
म्हणजे
मोहरीची डाळ, मोहरी भुकणी, मोहरी तेल (पॅक बाटल्या), मेथी भरडा, स्पेशल हिंग,
तांबडें लाल (भडक) तिखट भुकणी इत्यादि खात्रीचा माल तयार आहे.
लोणच्याचा तयार मसाला पूड तयार आहे!
—: दत्तात्रय नारायण हेजीब :—
किराणा व सुकामेवा व्यापारी, २० शुक्रवार पेठ, पुणें २
लोणचीं, पापड, मसाले, मेतकूट सर्वच तयार असतात.

महायुद्धाची जाणीव! कपड्यांच्या खर्चांत काटकसर करा. एक वेळ येऊन
स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.
बंबाचे माडीवर
महिंद्रकर ब्रदर्स
तयार कपड्याचे व्यापारी
बुधवार चौक, पुणें

हें पत्र पुणें, पेठ भांबुर्डा घ. नं. ११५।१ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिलें व
श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गानिवास,' भांबुर्डा, घ. नं. ११७।१ब, पुणें शहर, येथें प्रसिद्ध केलें.